

Міністерство освіти і науки України
Державний торговельно-економічний університет
Вінницький торговельно-економічний інститут
Кафедра іноземної філології та перекладу

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«Перекладацькі аспекти англійських словосполучень з нумеральним
компонентом (на матеріалах TedTalks)»

Здобувача вищої освіти

II курсу, групи Ф-21в(м),
спеціальності 035 «Філологія»
освітньої програми

«Германські мови та літератури
(переклад включно),
перша – англійська»

_____ Валентини КОЗУБСЬКОЇ

Науковий керівник

канд. пед. наук, доцент

_____ Наталія ГАВРИЛЮК

Науковий консультант

канд. філол. наук, доцент

_____ Наталія ТИМОЩУК

Гарант освітньої програми

д-р. філол. наук, професор

_____ Наталя ІВАНИЦЬКА

Вінниця 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади перекладацьких аспектів англійських словосполучень з нумеральним компонентом	6
1.1 Загальна характеристика англійських словосполучень з нумеральним компонентом.....	6
1.2 Фразеологічні словосполучення з нумеральним компонентом: лексико-семантичний аспект	8
1.3 Перекладацький аспект англійських багатокомпонентних слів.....	16
1.4 Структурні особливості англійських словосполучень з нумеральним компонентом.....	22
РОЗДІЛ 2. Способи перекладу англійських словосполучень з нумеральним компонентом	29
2.1 Основні способи перекладу англійських словосполучень українською мовою.....	29
2.2 Основні трансформаційні зміни, що відбуваються в словосполученнях при перекладі.....	41
2.3 Методика перекладу.....	42
ВИСНОВКИ	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Мова – частина побудови нації. Розвиток мови залежить від напряму розвитку суспільства, адже вона супроводжує нас усе життя. Саме тому з плином часу проводяться дослідження, відкриваються нові закони та правила вжитку. Величезна кількість вчених приділяє значну увагу кожному аспекту різних частин мови. Аби досконало володіти мовою, мати великий словниковий запас – слід вивчати лексику як науку. Це дозволяє розбиратися в структурах, принципах підбору матеріалу не лише рідної, але й іноземної мови. Значною складовою лексичного запасу є цифри, але сюди також відносяться і нумерологічні словосполучення.

Серед мовних засобів вираження поняття числа домінантне положення займають нумеральні сполучення, які вживаються для позначення фрагментів дійсності в їх кількісній репрезентації. Семантичним ядром нумеральних словосполучень виступають іменники або квазііменники, а кількісними атрибутами — числівники. Основною рисою вищезгаданих слів є дискретність, однорідність позначуваних об'єктів. Спільним для нумеральних словосполучень англійської та української мов є їх використання для позначення точного або приблизного числа, що зумовлюється характером їх буття.

Дослідженням обраної тематики займались багато перекладачів та дослідників цієї сфери, серед них Медвідь О.М., Прядко І.А., Жаботинська С.А., Рудківський О. П., Савицький В. М., Джейн Хішерфільд, Бенні Л'юїс, Джеймс Гері.

Серед українських варто виділити таких, як Потебня О. О., Шахматова О., Щерба Л., Поліванов Є., Швачко С.О.

Метою курсової роботи є дослідити лексико-семантичні та граматичні особливості словосполучень із нумеральним аспектом, їх переклад у англійській мові.

Цією метою зумовлені такі **завдання дослідження**:

- з'ясувати сутність поняття нумеральних словосполучень;
- охарактеризувати англійські словосполучення з нумеральним компонентом;
- описати нумеративи як об'єкт вивчення словосполучень з нумеральним компонентом;
- розглянути фразеологічні словосполучення з нумеральним компонентом;
- подати нумеральні сполучення та їх види;
- охарактеризувати особливості вживання та переклад;
- проаналізувати трансформації нумеральних словосполучень у текстах та реченнях.

Об'єктом дослідження є англійські словосполучення з нумеральним компонентом.

Предметом дослідження є нумеральні одиниці у сучасному англійському просторі, їх семантичне наповнення.

Методологічну основу дослідження складають положення лінгвістичних досліджень, лексикології, семантики, стилістики, граматики, фразеологічної одиницінетики щодо цієї галузі.

Основні методи дослідження:

- теоретичний аналіз літератури;
- системний аналіз;
- типологічний метод порівняння.

У нашому дослідженні для досягнення поставленої мети було використано такі методи дослідження:

- 1) метод аналізу для виділення ознак окремих типів нумерологічних словосполучень;
- 2) метод синтезу для визначення загальних ознак нумерологічних словосполучень;
- 3) описовий метод для характеристики результатів досліджень даного питання.

Наукова новизна дослідження складається з проведеного типологічного аналізу критеріїв виокремлення нумерологічних словосполучень в українській та англійській мовах та виявлення подібних і відмінних рис, особливості їхнього вживання та перекладу.

Практична цінність полягає у детальному практичному впровадженні одержаних результатів та рекомендацій щодо використання англійських нумеральних словосполучень в процесі мовлення та перекладу.

Апробація результатів дослідження. Окремі аспекти дослідження висвітлено в статтях, які обговорювалися на ІХ студентській науково-практичній Інтернет-конференції «Світоглядні трансформації особистості студента ЗВО: історико-філософські, соціально-правові, мовознавчі та здоров'яформуючі аспекти» [http://www.vtei.com.ua/doc/2022/zb_2402.pdf] та на VII Всеукраїнській науково-практичній Інтернет-конференції «Актуальні проблеми сучасної транслятології, лінгвокраїнознавства та теорії міжкультурної комунікації» 4 жовтня 2022 р. [<http://www.vtei.com.ua/doc/2022/konf0410/zb2.pdf>].

Дана кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПЕРЕКЛАДЦЬКИХ АСПЕКТІВ АНГЛІЙСЬКИХ СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ З НУМЕРАЛЬНИМ КОМПОНЕНТОМ

1.1 Загальна характеристика англійських словосполучень з нумеральним компонентом

В області синтаксису виділяють два рівні: фрази та речення. Даючи характеристику частини мови, послідовно відокремлювали два шари, оскільки вони стосувалися синтаксичних функцій частин мови — їх здатності поєднуватися з іншими словами у фрази, з одного боку, і їх функції в реченні, з іншого.

Термін, який використовується в граматичному аналізі для позначення окремого елемента структури, який зазвичай містить більше одного слова та не має типової для речень структури суб'єкт-присудок, називається «фраза». Вона вказує на кожне поєднання двох або більше слів, які є граматичною одиницею, але не є аналітичною фразеологічною одиницею якогось слова (як, наприклад, доконані фразеологічні одиниці дієслів). Складові елементи словосполучення можуть належати до будь-якої частини мови. Наприклад, обидва вони можуть бути іменниками, або один з них може бути прикметником, а інший іменником, або знову один з них може бути дієсловом, а інший іменником, або один може бути прийменником, а інший іменником; або їх може бути три, один — прийменник, інший — іменник, третій — прикметник тощо [16].

Таким чином, ми приймаємо найширше можливе визначення фрази і не обмежуємо це поняття умовою, що фраза повинна містити принаймні два умовних слова, як це робиться в ряді лінгвістичних трактатів. Незручність

обмеження поняття фрази тими групами, які містять принаймні два умовні слова, полягає в тому, що, наприклад, група «прийменник + іменник» залишається поза класифікацією і тому нехтують у граматичній теорії.

Різниця між словосполученням, фразою і реченням полягає лише в основі. Словосполучення є засобом найменування якихось явищ чи процесів, як і слово. Кожен компонент фрази може зазнавати граматичних змін відповідно до представлених у ній граматичних категорій, не руйнуючи ідентичності фрази. З реченням все зовсім інакше. Речення — це одиниця, кожне слово якої має певну фразеологічну одиницю виміру. Зміна фразеологічної одиниці одного або кількох слів дасть нове речення. Абстрактне поняття «речення» мови може мати конкретне відображення в мовленні, яке ще називають «реченням» через відсутність спеціального терміну.

Слід також мати на увазі, що фраза як така не має інтонації, як і словосполучення. Інтонація — одна з найважливіших ознак речення, що відрізняє його від словосполучення. Не в останню чергу необхідно зупинитися на одному з найскладніших питань, пов'язаних з вивченням фраз: граматичному аспекті цього дослідження на відміну від лексикологічного.

Різниця повинна полягати в основному в наступному: граматики вивчає аспекти фраз і словосполучень, які випливають з граматичних особливостей слів, що утворюють фразу, і синтаксичні функції фрази в цілому, тоді як лексикологія має справу з лексичним значенням слів та їх семантичними угрупованнями.

1.2 Фразеологічні словосполучення з нумеральним компонентом: лексико-семантичний аспект

Вивченням числівників як окремої частини мови, так і як компоненту фразеологічних зворотів займалися В. Брім, А. Потебня, А. Розенберг, А. Супрун. Актуальність проблеми зумовлена значною мовностилістичною вагою лексичних фразеологічних одиниць з елементами числівників у своїй семантичній структурі, а також тим фактом, що серед інших категорій фразеологізмів (колонорізмів, фразеологізмів з елементами тварин, рослин і тощо) вони є менш вивченими.

Не дивлячись на той факт, що фразеологічні словосполучення залишаються не досить вивченими, є багато вчених, які зробили великий внесок у розвиток фразеологічної науки, запропонували ту чи іншу дефініцію терміну „фразеологічна одиниця” або класифікацію, яка базується на певному принципі або на певній ознаці фразеологічної одиниці.

Розглядаючи дану категорію фразеологічних зворотів, слід приділити особливу увагу числівнику. Числівник як елемент фразеологізмів англійської мови є їх ядром, тобто він виконує функцію формування змісту. Іншими словами, найголовніший критерій, який впливає на загальний зміст фразеологічних словосполучень, на ті відтінки, які містить в собі фразеологічні словосполучення як у певному контексті, так і поза ним. Коли мова йде про числівник як компонент фразеологічного словосполучення, то усі його якості та ознаки як частини мови грають дуже важливу роль. Маючи граматичні характеристики, які не менш важливі у фразеологічному словосполученні, числівник виконує ще й так звану символічну функцію. Тобто, фразеологічні словосполучення, які містять у своїй семантичній структурі числівник, являють собою дуже цікавий об'єкт для дослідження через те, що вони поєднують у собі як граматичні та морфразеологічні ознаки,

так і симбіоз різних уявлень про число, його символіку, що, у свою чергу, безпосередньо віддзеркалює культуру народу та його вірування [21].

Важливим питанням залишається також полісемія фразеологічної одиниці, тобто наявність більш ніж одного значення в одній фразеологічній одиниці. Полісемія слів – особливо в англійській мові – явище дуже розповсюджене і зараз не здається чимось неприродним. Стосовно багатозначності фразеологізмів слід сказати, що ця проблема ще недостатньо вивчена, і вчені-лінгвісти не дійшли висновку, чому фразеологічні одиниці набувають декілька значень. Тож, полісемія вважається однією з семантичних особливостей фразеологізмів англійської мови, які містять у своїй семантичній структурі числівник.

Олійник С.В. вважає, що більшість фразеологізмів характеризується однозначністю: вони мають лише одне значення, їх семантична структура досить монолітна. Але існують фразеологізми, які мають декілька значення. Наприклад: фразеологічна одиниця *be one fold* має два значення: 1) бути простим, нескладним; 2) бути відвертим. Як ми бачимо з наведеного прикладу, фразеологічна одиниця має досить різні значення. Інший приклад: *the first lady* (або *the First Lady*) має взагалі три основні значення: 1) перша леді; 2) жінка голови будь-якої держави; 3) жінка, яка займає керуюче положення. З цього прикладу видно, що значення даної фразеологічної одиниці мають дещо інше, але відрізняються один від одного.

У складі фразеологічні одиниці числівник може бути порядковим. Як приклад можна привести наступні фразеологічні одиниці: *of the first water* – бути найкращої якості; *the fourth estate* – „четвертий стан”, преса, журналісти (трьома станами в Англії вважаються: народ, духовні лорди і лорди світські) і так далі. Кількісними вважають наприклад: *one side of the coin* (або *medal*) – один бік медалі, один бік питання або проблеми; *be in/of two minds* – бути неспроможним щось вирішити; *half the time* – інколи. Числівником частоти,

наприклад: all at once – несподівано; once and for all – врешті решт. Мультиплікативним, один із прикладів: threefold purpose – скриті наміри.

Окрім того, до складу однієї фразеологічної одиниці може входити два числівники. Прикладом такої структури можуть бути:

- four eyes see more than two – одна голова добре, а дві краще; розум добре, а два ще краще;

- (it is) six of one and half a dozen of the other – (це) одне й те ж саме, різниця лише у назві;

- nine times out of ten – дев'ять шансів з десяти, як правило.

Іншою особливістю числівника як компонента фразеологічної одиниці англійської мови є його здатність входити до складу слова-іменника. Кількість фразеологічних одиниць з такими числівниками не є великою. Як приклад ми приводимо наступні фразеологічні одиниці:

- eleventh-hour agreement – згода, зроблена в останній момент;

- a four-letter man – жахливий суб'єкт;

- neat as ninepence – чистий, акуратний;

- a twice-told tale – стара історія, щось, що дуже часто повторюється і через це дуже добре відоме.

Більш того, окремо слід сказати, що фразеологічні словосполучення, трансформації у процесі комунікації створюють вербальні образи картини світу. Наявність та використання числівників у фразеологізмах, безумовно, допоможе у збагненні окремих фрагментів картини світу. Цікавою особливістю фразеологізмів, які містять у своїй структурі числівник, є, поперше, те, що він, числівник, являє собою одиниці, які не мають прямого, або конкретного числового вираження: числа в них є символами, знаками для загальної категоріальної семантики числа, виражаючи різні поняття. Через це числівники, незалежно від їх розряду (порядкові чи кількісні і так далі), залишаються у фразеологічних словосполученнях найменуванням символу кількості, як лексеми, за допомогою яких визначається перевага тієї чи іншої

числової структури. Це стосується не тільки англійської мови та її фразеологізмів, а й кожної мови [37].

По-друге, за Барановою С.В. найважливішим виявляється той факт, що числівник, виступаючи найменуванням певних чисел, дозволяє побачити в кожній мовній культурі те, які числові моделі для неї більш переважні, а які зовсім не використовуються. Тим самим, переважне використання числівників, які означають те чи інше число, актуалізують саме культурну й сакральну конотації, зафіксовані мовною практикою.

Залучення одного і того самого числівника у різні фразеологічні оточення сприяє семантизації різних значень. Так, наприклад, фразеологічні словосполучення з компонентами *one* є носіями значення відокремленості (*one and only, one and the same*), відповідності, рівності (*one man one vote, one vote one value*), унікальності (*the only one, there is one good wife in the country*), одиничності (*one at a time, one move away may lose the game*), часової невизначеності (*one evening, one day, one time*).

У фразеологічних словосполученнях, які позначають особливі ознаки предметів та явищ, числове значення числівників є ключем до мотивації цілої одиниці: *four-in-hand* – краватка-самов'яз; *two dogs over one bone* – голодні, злі; *the Four Seas* – моря, що омивають Великобританію; *to talk ten to the dozen* – говорити не зупиняючись.

Слід зазначити, що позбавлення числівників в фразеологічні словосполучення числового змісту призводить до десемантизації, втрати сем точної кількості, залучення їх до поля невизначеної кількості. О. М. Медвідь стверджує, що при повній десемантизації числівника фразеологічні словосполучення переходять до розряду кількісно-оціночних одиниць, наприклад *dressed up to the nines* – одягнутий модно, зі смаком; *nine worthies* – знамениті люди; *to give presents by nines* – виражати глибоку повагу; *a cat has nine lives* – живучий [32].

Втрата числівниками свого основного значення виражається у семантичній еволюції від точного числового змісту до невизначеного. На значення числівників в умовах фразеологічні словосполучення суттєво впливають компоненти безпосереднього оточення, внесення їх смислів до семантики цільної полілексеми. фразеологічні словосполучення з нумеральним компонентом, як і усі інші фразеологічні словосполучення, створюють певний образ, у процесі створення якого відбувається перехід від прямого, буквального значення виразу до переносного, переосмисленого на основі процесів метонімізації, порівняння та інших, а також за допомогою тропів – синекдохи, гіперболи, літоти. Кожен з них майже з однаковою продуктивністю утворює фразеологічні одиниці з нумеральним компонентом. У процесі відбувається перенесення властивостей, ознак, якостей одного предмета, явища, процесу тощо на інший за подібністю. Так виникли фразеологічні словосполучення за схожістю дій: лизати язиком два боки; грати в одну дудку; у дві пригорщі не захопити; *to put two and two together*; *to know how many beans make five*; ознаки: однієї масті; як два гриби; два чоботи на одну ногу; *eighteen carat lie*; *the upper ten*; розміру: від горшка два вершка; на дві коцюби (високо); півтори каліки; *big break* тощо.

На основі цього постало чимало фразеологізмів з нумеральним компонентом у складі, серед них: з'їсти не один пуд солі – *before you make friends eat a peck of salt with him*; в одній упряжці – *beneath the same roof*; сидіти на двох стільцях – *between two stools one falls to the ground*.

Фразеологізми з нумеральним компонентом із образною метонімічною основою в мовах не менш поширені, ніж метафразеологічні одиниці. Так, наприклад, час вимірюється за ознаками, діями, предметами, що його характеризують. Ще здавна люди визначали час за криками півнів, і ця особливість знайшла вияв у сполуках до перших півнів, встати з третіми півнями, *rise with the first lark*. Ще одним виміром часу є роки, тому знати когось чи щось тривалий відрізок часу – це знати когось не перший рік. Часто

простір у людській свідомості асоціюється з відкритим безмежним простором, найближчим уособленням якого для українців є степ чи поле, а для англійців – море чи океан, а їх безумовним атрибутом є вітер: під сімома вітрами, іти під три вітри, іти на всі чотири сторони, за тридев'ять земель.

Також з певними нумеральними атрибутами пов'язана й робота у будівництві: закласти перший камінь, першого кілка – to lay the foundation stone; значення, кращість або важливість чогось можна передати за допомогою фразеологізмів з елементом першій: грати першу скрипку; to play the first fiddle; перша ракетка. Початок зими визначається першим снігом – до першого снігу, намір виражається жестом – дайте п'ять, do a high-five; посмішка асоціюється з зубами – виткнути тридцять два, чорний колір із птахами – сім галок [37].

В межах метонімічних зворотів з нумеральним компонентом виділяється кілька одиниць, семантика яких фразеологічні одиниці формувалась на основі перенесення назви одного предмета на інший через заміни множини одніною та інші кількісні співвідношення. Так, за допомогою синекдохи утворені вислови: дати під сьоме ребро (під час бійки часто страждали ребра), бути на одній нозі (розмовляти як рівний з рівним), four eyes are better than one, the upper ten, forty winks. Отже, всяка мала кількість є ознакою синекдохи: жодна душа, one in a million, a drop in the ocean. Нумеральний компонент у такому словосполученні відіграє визначальну роль: він великою мірою впливає на експресивність, притаманну таким фразеологізмам. Наведемо кілька фразеологічних висловів, де ступінь вияву ознак та інтенсивність дій не потребує додаткових коментарів: два метри і все ноги (високий), за три дні не обійдеш (товстий), за тридев'ять земель (далеко), thousand and one, to have fifty things to tell somebody виявлено значно менше, і це закономірно. Як засвідчують приклади, наявний числівник також несе у собі функцію навмисного образного применшення ознаки: у двох словах (дуже

стисло), залишитися в одній сорочці (дійти до крайнього зубожіння), *manu a little makes the mickle*.

Серед фразеологізмів з нумеральним компонентом представлені також вирази каламбурного характеру, в яких людське уявлення про факт, явище чи подію є вимислом, «своєрідним конструктом людської фантазії». Вони утворені внаслідок навмисного порушення семантичної сполучуваності слів, наприклад: сьома вода на киселі, три волосини в купу збилися – *to go long way for nothing*. Серед фразем з нумеральним компонентом виявлено звороти, які утворено на основі народних нісенітниць та неблиць: наговорити три мішки гречаної вовни, та всі неповні; три мішки усячини, сім мішків дурниць – *give a long song and dance, tell a cock-and-bullstory* [49].

Також серед способів фразеологізації виділяють фразеологічну деривацію – процес створення похідних фразеологізмів на базі вже існуючих через модифікацію у семантиці та граматичному оформленню й структурі. Серед фразем з нумеральним компонентом виявлені одиниці, утворені на базі прислів'їв шляхом їх усічення: ганятися за двома зайцями, бабка надвое наворожила – *a chance in a thousand*. Таким чином, образна основа фразеологізмів з нумеральним компонентом формуються під впливом семантичних чинників – метонімізації, тропів, алогічного поєднання слів, а також, меншою мірою, зовнішньою організацією фразеологічних одиниць. Після того, як розглянуто засоби вираження семантики та шляхи її утворення у фразеологічних словосполученнях з нумеральним компонентом, розглянемо способи перекладу зазначених фразеологічних одиниць. Образні фразеологізми квантитативної семантики перекладаються за допомогою повних, часткових еквівалентів, варіантних відповідників, а також калькою та описово. За семантичним принципом вони розподіляються на декілька груп [43].

До першої групи належать фразеологічні словосполучення з нумеральним компонентом, що реалізують точну кількість: *floating zero* –

плаваючий нуль, Four Seas (моря, що омивають Великобританію) – чотири моря, Four Corners (чотири сторони світу) – чотири кути, Chiltern Hundred – Чілтернська сотня. На прикладі фразеологізмів цієї групи можна прослідкувати застосування такого способу перекладу фразеологізмів, як калькування. При цьому здійснюється дослівний переклад із дотриманням всіх граматичних, стилістичних та семантичних норм.

Значні труднощі при перекладі становлять фразеологічні словосполучення другої групи, числівники якої характеризуються семантичною змішаністю, широким смисловим обсягом: in two twos – миттю, to be in two minds – бути в нерішучості, two by four – пуста розмова, one and all – усі разом і кожен зокрема. Адекватному перекладу одиниць цього типу сприяє знання мови та її історії, для цього використовуються варіантні відповідники.

У третій групі виокремлюються фразеологічні словосполучення з компонентами-числівниками, що позбулися кількісного значення і виступають у вигляді «будівельного матеріалу»: like one o'clock – дуже швидко, as cross as two sticks – дуже злий, as two peas – дуже схожий. Ці словосполучення вживаються для позначення якісних ознак, суб'єктивних оцінок, що становлять труднощі під час перекладу.

Серед подібних фразеологічних словосполучення, як в англійській, так і в українській мовах, виділяється група словосполучень з ідентичним фігуральним смислом: one scabby sheep will mar a whole flock – одна паршива вівця всю отару псує; if you run after two hares you will catch neither – за двома зайцями поженешся, жодного не спіймаєш; to make two ends meet – зводити кінці з кінцями.

Наведені фразеологізми перекладаються повними фразеологічними еквівалентами, що збігаються з фразеологізмами мови оригіналу у всіх відношеннях – за значенням, образністю, стилістичним забарвленням і граматичною структурою. Зазначимо, що зберігати колорит оригіналу важче,

коли порівнюваним фразеологічні словосполучення притаманна тільки схожість смислу. У цьому разі використовується відносний еквівалент, що є дуже подібним до англійського фразеологізму за значенням та стилістичними характеристиками, але відмінним лексичним складом, образністю та граматичними ознаками: *one drop of poison infects the whole ton of wine* – ложка дьогтю у діжці меду, *when two Sundays meet together* – після дощук в четвер.

Національний колорит мови передають безеквівалентні фразеологічні словосполучення, які перекладаються описовим перекладом, що дозволяє розкрити зміст висловлення, але не зберігає його образності: *to accept the Chiltern Hundred* – знімати з себе відповідальність члена парламенту, *the old thirteen* – колишній державний стяг США, *one or two* – декілька, небагато, *thousand and one* – дуже багато, *to have fifty things to tell somebody* – мати багато новин для когось.

Отже, пошук еквівалентів у цільовій мові має креативний характер. Перекладач, який знає фразеологічні словосполучення з нумеральним компонентом – їх етимологію, шляхи утворення та функціонування, справляється з перекладом фразеологічні словосполучення з десемантизованими числівниками, послаблена нумеральна семантика яких проявляється, зокрема, у процесі взаємозамінювання числівників іншими словами.

1.3 Перекладацький аспект англійських багатокomпонентних слів

Серед мовних засобів вираження поняття числа домінантне положення займають нумеральні сполучення, які вживаються для позначення фрагментів дійсності в їх кількісній репрезентації. Семантичним ядром виступають іменники або квазііменники, а кількісними атрибутами — числівники. Основною рисою вищезгаданих слів є дискретність, однорідність позначуваних об'єктів. Спільним для нумеральних словосполучень

англійської та української мов є їх використання для позначення точного або приблизного числа, що зумовлюється характером їх буття.

Аналіз фактичного матеріалу показує, що нумеральні словосполучення в основному вживаються для позначення точного числа. Так, при дослідженні 4000-х нумеральних словосполучень у художньому дискурсі мов виявилось, що 3570 нумеральних словосполучень в англійській мові і 3387 в українській відповідно реалізують значення точного числа [40].

Особливе місце посідають нумеральні словосполучення зі словами міри та ваги (*mile, yard, foot, hundredweight, fathom, bushel, inch*). Ці слова за межами мови оригіналу передаються за допомогою транслітерації, а їх зміст коментується перекладачем. Спостерігаються розбіжності при позначенні дат, сторінок у корелюючих мовах. В англійській мові кількісні числівники вживаються замість порядкових у сполученнях типу *book three, chapter nine, in the year 1914, room fifteen, page thirty*. В українській мові подібна актуалізація є факультативною.

Дж. Голсуорсі свої романи розпочинає посиленням на темпоральні параметри подій: *On June 15 1886 (The Man of Property); When, in 1895 (In Chancery); In that Summer of 1909 (To Let); On that momentous mid-October afternoon of 1922 (The White Monkey); at the end of September 1924 (The Silver Spoon); by the spring of 1926 (Swan Song)*.

Обов'язковою для англійців є фіксація дати написання листа та місця перебування автора: *11—Road, London, N. W. 5, 15 September 19 —; Vine Cottage, Oxford Road, Abington-on-Thames, Nr. Oxford, 13 May 19 .*

В англійській мові назва року передається кількісним числівником, а число місяця – порядковим: *1st January 1915... the first of January (January the first), nineteen (hundred and) fifteen; 3rd May 1789... the third of May (May the third) seventeen (hundred and) eighty-nine*.

Розбіжності у порівнюваних мовах спостерігаються і при сполучуваності. Нумеральні словосполучення із службовими словами. Так,

український вираз *на десятій сторінці* перекладається англійськими сполученнями *at page ten, on page ten (at p. ten, on p. 10)*, що залежить від конкретної ситуації. Але в англійській мові, на відміну від української, вживається кількісний числівник.

Серед засобів реалізації поняття приблизного числа в англійській та українській мовах виокремлюється структурний тип «*a bird or two*», інвертивна конфігурація. Реалізація цим структурним типом числової апроксимації ілюструє ту роль, яку відіграють синтаксичне оточення та структура макросистеми [42].

Наприклад: *They are going in a day or two, aren't they?* (K. Prichard). *Sometimes a man, sometimes a girl or two* (Th. Dreiser). *This wood goes for a mile or two, if I remember* (J. Galsworthy).

Особливої уваги при перекладі набувають стійкі нумеральні словосполучення. За семантичним принципом ці сполучення розпадаються на декілька груп. До першої групи належать нумеральні словосполучення, що реалізують точну кількість (*in two*—*наполовину*. *Four Seas* – *чотири моря*, *Four Corners* – *чотири сторони світу* тощо). Значні труднощі при перекладі становлять нумеральні словосполучення другої групи [19].

При ідентичності моделі (іменник + числівник), стабільності порядку їх послідовності (проклітичне вживання іменника), однакового плану вираження числа (приблизного) згадувані патерни у порівнюваних мовах відрізняються лексичним наповненням. В англійській мові у цій структурі вживається тільки числівник *two*, а в українській мові – різні числівники. Сполучення типу *a day or two, bird or two, a hawk or two, a month or two, a girl or two, a year or two* знаходяться на межі вільних та стійких словосполучень, у яких стабільним компонентом виступає *two*, останній, десемантизуючись, набуває значення «декілька». Пор.: англ. *a word or two* – укр. *одне чи два слова, коротка бесіда, коротке висловлювання*. Структура вільного сполучення *кілометрів двадцять* при перекладі на англійську мову не

зберігається, еквівалент тут відшукується за допомогою структурних типів *some 20 kilometres, about 20 kilometres, round twenty kilometers*.

Інвертивна конфігурація більш притаманна українській мові, в англійській мові Нумеральні словосполучення вживаються зі словами-специфікаторами *round, about, nearly, approximately, some* тощо. Згідно Швачко О.С. в українській мові тип «іменник + числівник» становить 18 % усіх нумеральних словосполучень, які вживаються на позначення приблизного числа, в англійській мові – тільки 4,2 %.

Числівники характеризуються семантичною дифузністю, широким смисловим обсягом. Наприклад: англ. *in two twos* – *миттю, to be in two minds* – *бути в нерішучості, two by four* – *пуста розмова, one and all* – *усі разом і кожен зокрема*. Адекватному перекладу одиниць цього типу сприяє знання мови та її історії. Деякі Нумеральні словосполучення асоціюють з міфразеологічні одиницілогією, відтворюють магічне ставлення людей до чисел. Наприклад: *seven sins, seven virtues, seven stars, the twelve disciples*.

У третій групі Швачко О.С. відособлює нумеральні словосполучення із компонентами-числівниками, що позбулися кількісного значення і виступають у ролі «будівельного матеріалу». Пор.: *like one o'clock* – *дуже швидко, чимдуж, as cross as two sticks* – *дуже злий, as two peas* – *дуже схожі* тощо. Ці сполучення вживаються для позначення якісних ознак, суб'єктивних оцінок, що становить одну із перекладацьких турбот.

Серед фразеологічних нумеральних словосполучень у порівнюваних мовах виділяється група сполучень з ідентичним фігуральним смислом. Наприклад: англ. *one scabby ship will mar a whole flock* – укр. *одна паршива вівця усю отару псує; if you run after two hares you will catch neither* – укр. *за двома зайцями поженешся, жодного не спіймаєш; to make two ends meet* – укр. *зводити кінці з кінцями*. Зберігати колорит оригіналу важче, коли порівнюваним нумеральні словосполучення притаманна тільки схожість смислу. У цьому випадку використовуються традиційні фразеологічні

одиницірми транслятора. Наприклад: *one drop of poison infects the whole tun of wine* – укр. *ложка дьогтю у бочці меду*, англ. *when two Sunday's meet together* – укр. *після дощуку в четвер*.

Національний колорит мови представляють нумеральні словосполучення, які не мають еквівалентів за межами оригіналу і експлікуються за допомогою коментаря. Наприклад: *five o'clock tea* – укр. *чай між другим сніданком та обідом*, англ. *to accept the Chiltern Hundred* – укр. *знімати з себе відповідальність члена парламенту*; англ. *the old thirteen* – укр. *колишній державний стяг США* [48].

Минуле відлунюється у фразеологічних одиницях оригіналу та транслятора, універсальним є те, що фразеологічні одиниці різних мов вступають у двобій не тільки з вихідними синтаксичними структурами, але й з усталеною фразеологією. Фразеологія як проміжний рівень знаходиться на межі лексико-семантичного і синтаксичного рівнів. В англійській мові особливе місце посідають фразеологічні одиниці з числівником. Фразеологічним одиницям з числівником притаманна усталеність і семантична цілісність. Фразеологічні одиниці з числівником належать до гетерогенних полілексемних одиниць з відповідною структурою та семантикою. Фразеологічні одиниці з числівником – це вторинні похідні комплекси. Схожість поверхневої структури омонімічних корелюючих словосполучень не передбачає тотожності їх значення. Наприклад: *one of these days*₁ – перемінне словосполучення та *one of those days* (only in reference to the future) – фразеологічні одиниці з числівником. Останнє словосполучення має декілька синонімів. Наприклад: *some days, some time or other, some of these days* (Amer.) «цими днями», «незабаром», «коли-небудь». Фразеологічні одиниці з числівником у своїй семантичній еволюції відходять від перемінних одиниць, дистантують від них під впливом дивергенції.

Серед англійських фразеологічних одиниць з числівником виокремлюються три групи словосполучень на позначення відповідно

кількісних, якісних характеристик та самих референтів. Зазначені групи Жаботинською С.А. потребують перекладацьких еквівалентів з огляду на збереження смислу та відповідних функцій оригіналу, наприклад:

1) *two and two* «попарно, порівно», *two or three* «декілька», *two and a plack* «дрібна сума»;

2) *when two ride on one horse, one must sit behind* «кожному своє місце», *to be in two minds* «бути в нерішучості», *two can play at that game* «подивимося, чия візьме», *a cat of nine lives* «живучий»;

3) *three cheers* «вітання», *three balls* «лавка», *three tailors of Tooley Street* «представники народу», *four-in--hand* «галстук».

У фразеологічних словосполучення з числівником віддзеркалюється еволюція становлення числівників – від назв предметів до позначення кількісних, а потім якісних ознак і предметів.

Досвід пізнання кількісних відношень навколишнього світу засвідчується також і десемантизація числівників. В умовах фразеологічного контексту числівники вживаються на позначення малої або великої кількості. Мотивацією тут служить вихідне числове навантаження нумеральних компонентів. Паукальність (незначна кількісна величина) вербалізується за рахунок «малих» чисел, а гіпертрофовані фразеологічні одиниці – за рахунок «великих» чисел. Перекладач, як правило, орієнтується на зазначену тенденцію і передає зміст фразеологічних словосполучення з числівником еквівалентами транслятору. Наприклад.: англ. *one or two, two or three, four or three* – укр. *декілька, небагато*; англ. *two by four* – укр. *дріб'язковий, незначний*; англ. *thousand and one* – укр. *дуже багато*; англ. *to have fifty things to tell smb.* – укр. *мати багато новин для когось*.

Пошук еквівалентів фразеологічним одиницям з числівником у цільовій мові має креативний характер. Фразеологічні одиниць з числівником не належать до прецизійної лексики і на відміну від перемінних словосполучень фразеологічні одиниці з числівником відтворюються у трансляторі різними

способами. Перекладач, який знається на нумеральних словах – їх становленні та функціонуванні, справляється з перекладом словосполучень з десемантизованими числівниками. Послаблена нумеральна семантика останніх проявляється, зокрема, у процесі взаємозаміщення числівників, їх субституції іншими словами. З огляду на цей процес виникають варіанти з модифікованою поверхневою структурою. Наприклад: *to look two (nine) ways for Sunday* «страждати косоокістю», *forty (nine) winks* «короткий сон», *to make two (both) ends meet* «зводити кінці з кінцями».

Фразеологічні одиниці з числівником у своїй еволюції охоплюють первинні та вторинні знаки. Вихідні (первинні, перемінні) нумеральні словосполучення трансформацій у вторинні (похідні, стабільні) фразеологічні словосполучення. У новоутворених одиницях кількісне наповнення фразеологічної одиниці з числівником поступається якісному або субстантивному. Вивчення перекладацьких аспектів фразеологічних одиниць з числівником дає можливість осмислити експресивно-емоційні потенції числівників, їх когнітивне навантаження, ретроспективне буття та сучасне функціонування. Семантичний континуум фразеологічної одиниці з числівником відображає становлення нумерального пласта лексики, образотворчу спроможність мови, адаптивні можливості квантитативних одиниць, їх векторні модифікації та семантичні зсуви.

1.4 Структурні особливості англійських словосполучень з нумеральним компонентом

Нумеральні сполучення та кількісні співвідношення мають важливе значення в системі мови. Суть мовного явища неможливо розкрити, якщо вона не виражена кількісними та нумеральними співвідношеннями, досить об'єктивне узагальнення можна отримати лише спираючись на кількісні зв'язки. Наприклад, частота певної мовної одиниці – це не просто кількісна

характеристика мовного феномена, а важливий показник його якісної сторони. Поняття якісного та кількісного аспектів лінгвістичної семантичної структури вводяться в галузі семасіологічного та ономасіологічного досліджень.

Аналіз останніх наукових публікацій свідчить про те, що в лексико-семантичному полі кількості (ЛСПК) англійські числівники посідають домінантне місце, що зумовлюється їх регулярною співвіднесеністю з натуральними числами, використанням у прямій і опосередкованій лічбі, спроможністю позначати точну, неточну та приблизну кількість. За межами ЛСПК квантитативні слова – числівники позбавляються опорних сем, десемантизуючись, позначають адгерентні ознаки предметності, синкретичності та семантичної пустоти.

Упродовж останніх десятиліть у світовій лінгвістичній науці спостерігається тенденція до зіставно-типологічного дослідження синтаксичних одиниць, оскільки це дає змогу краще зрозуміти специфіку побудови та функціонування висловлень. Нумеральні словосполучення в українській та англійській мовах неоднорідні за своїм лексичним і граматичним складом. Вони часто викликають труднощі під час перекладу, оскільки представлені досить великою кількістю різних структурних моделей [44].

В англійській мові склалась система засобів передачі квантитативно-квалітативних відношень. Серед них виділяють синтаксичні засоби їх вираження, до яких і належать кількісно-якісні словосполучення (КЯС) та нумеральні словосполучення. Кількісно-якісні словосполучення – це синтаксичні одиниці, що складаються з двох чи більше повнозначних слів і актуалізують у фразеологічній одиниці розчленованої номінації за допомогою типових для англійської мови засобів квантитативно-квалітативні характеристики буття.

За своєю структурою виділяють такі види нумеральних словосполучень англійської мови :

1) нумерально-квалітативні словосполучення (Num+A+N), наприклад:
On top of all this, I had three beautiful sisters who were my guardians from the cradle (L. Lee).

2) словосполучення з нумеральними квантифікаторами (Pron quant+A+N), наприклад:

It consists of a few wild flowers... (L.Lee) City buses produce similar noise levels, and much atmospheric pollution (M. Nowicki).

3) словосполучення з кількісним іменником-ядром ((A+) Q+prep+A1++N, A+Q(+prep+N)), наприклад: They would make a charming couple (O. Wilde).

4) словосполучення з порядковим числівником (Num(o)+N), наприклад:

Here is a first passionate love-letter I have ever written in my life (O. Wilde).

5) словосполучення з нумеральним прикметником-дериватом (Adj denum+N), наприклад: He turned them out, and, having thrown his hat and cape on the table, passed through the library towards the door of his bedroom, a large octagonal chamber on the ground floor... (O. Wilde).

Переклад кількісно-якісних словосполучень у художньому дискурсі здійснюється різними шляхами (транскрибування, калькування, експлікація тощо) залежно від синтаксичної будови словосполучення структури його окремо взятого квантитативно-квалітативного компонента. У наведених вище прикладах кількісно-якісних словосполучень передаються в українській мові шляхом синтаксичного уподібнення, збігаючись за семантикою та структурою, і не викликають особливих труднощів перекладу.

Щодо нумеральних прикметників, то вони переважно представлені складними словами, до структури яких входить кількісний числівник та основа іменника. До того ж типу Adj denum+N представлені ширшою парадигмою, наприклад:

It was a five-year-old copy on Doctor Page's shelf; but it held some startling information (A.J.Cronin).

Unhappily Andrew took a six-ounce bottle from the recess beneath the dispensary counter and began with a frown concentration to compound an antipyretic mixture (A.J.Cronin).

Структурний різновид словосполучення Adj denum + N “іменник 1 + of + числівник + іменник 2”, реалізує значення приблизної, неточної характеристики об'єкта, що невластиво науковим текстам, де точна інфразеологічні одиницірмация несе найбільше навантаження, наприклад:

One morning, in the fall of 1880, a middle-aged woman accompanied by a girl of eighteen, presented herself at the clerk's desk of the principal hotel in Columbus ... (T.Dreiser).

Найбільші труднощі перекладу на українську мову становлять КЯС-оказоналізми, які не виходять за межі конкретної ситуації і є результатом індивідуального смаку мовця. Вони додають експресивності реченню за рахунок незвичності, свіжості сприйняття та особливої концентрації смислу, проте не мають готових відповідників у цільовій мові. Переклад таких словосполучень вимагає застосування експлікації, коли одиниця оригіналу замінюється сполученням слів чи підрядними реченнями, що дають більш-менш повне пояснення значення, наприклад:

It was not, he told himself, the class of practice he wanted, these three-and-sixpenny consultations and five-shilling visits (A.J. Cronin) – це не була, говорив він собі, та практика, якої він хотів, оці консультації по три шилінги шість пенсів та виклики, за які платили п'ять шилінгів.

Though she admitted the vigour and alert intelligence in Andrew's face, what pleased her most of all was his acceptance, without demur, of that scanty cut from the three days-old heel of brisket (A.J. Cronin) – хоча вона й помітили енергію та живий розум в обличчі Ендрю, найбільше все ж їй сподобалось, як він без заперечень погодився на відрізаний йому жалюгідний шматочок, що залишився від приготованою три дні тому грудинки.

Підбиваючи підсумки з'ясовано, що серед мовних засобів вираження поняття числа домінантне положення займають нумеральні сполучення, які вживаються для позначення фрагментів дійсності в їх кількісній репрезентації. Семантичним ядром нумеральних словосполучень виступають іменники або квазііменники, а кількісними атрибутами — числівники. Основною рисою вищезгаданих слів є дискретність, однорідність позначуваних об'єктів. Спільним для нумеральних словосполучень англійської та української мов є їх використання для позначення точного або приблизного числа, що зумовлюється характером їх буття. Нумеральні словосполучення в українській та англійській мовах неоднорідні за своїм лексичним і граматичним складом. Вони часто викликають труднощі під час перекладу, оскільки представлені досить великою кількістю різних структурних моделей. З'ясувати сутність поняття нумеральних словосполучень і було одним із завдань роботи.

Охарактеризовано англійські словосполучення з нумеральним компонентом та числівник (нумератив) як елемент фразеологізмів англійської мови, що є їх ядром, тобто він виконує функцію формування змісту. Іншими словами, найголовніший критерій, який впливає на загальний зміст фразеологічні словосполучення, на ті відтінки, які містить в собі фразеологічні словосполучення як у певному контексті, так і поза ним. Коли мова йде про числівник як компонент фразеологічні словосполучення, то усі його якості та ознаки як частини мови грають дуже важливу роль. Маючи граматичні характеристики, які не менш важливі у фразеологічних словосполученнях, числівник виконує ще й так звану символічну функцію.

В умовах фразеологічного контексту одним із завдань дослідження було розглянути фразеологічні словосполучення з нумеральним компонентом, де числівники вживаються на позначення малої або великої кількості. Мотивацією тут служить вихідне числове навантаження нумеральних компонентів. Паукальність (незначна кількісна величина) вербалізується за рахунок «малих» чисел, а гіпертрофовані фразеологічні одиниці – за рахунок

«великих» чисел. Перекладач, як правило, орієнтується на зазначену тенденцію і передає зміст фразеологічних словосполучення з числівником еквівалентами транслятору.

Особливе місце посідають нумеральні словосполучення зі словами міри та ваги. Ці слова за межами мови оригіналу передаються за допомогою транслітерації, а їх зміст коментується перекладачем. Спостерігаються розбіжності при позначенні дат, сторінок у корелюючих мовах. В англійській мові кількісні числівники вживаються замість порядкових у сполученнях. В українській мові подібна актуалізація є факультативною.

Особливої уваги при перекладі набувають стійкі нумеральні словосполучення. За семантичним принципом ці сполучення розпадаються на декілька груп. До них належать нумеральні словосполучення, що реалізують точну кількість.

Серед фразеологічних нумеральних словосполучень у порівнюваних мовах виділяється група сполучень з ідентичним фігуральним смислом. Зберігати колорит оригіналу важче, коли порівнюваним нумеральні словосполучення притаманна тільки схожість смислу. У цьому випадку використовуються традиційні фразеологічні одиниці транслятора. Національний колорит мови представляють нумеральні словосполучення, які не мають еквівалентів за межами оригіналу і експлікуються за допомогою коментаря.

В роботі подано також види таких словосполучень. Серед англійських фразеологічних одиниць з числівником виокремлюються три групи словосполучень на позначення відповідно кількісних, якісних характеристик та самих референтів. Зазначені групи Жаботинською С.А потребують перекладацьких еквівалентів з огляду на збереження смислу та відповідних функцій оригіналу.

Аналіз останніх наукових публікацій свідчить про те, що в лексико-семантичному полі кількості (ЛСПК) англійські числівники посідають

домінантне місце, що зумовлюється їх регулярною співвіднесеністю з натуральними числами, використанням у прямій і опосередкованій лічбі, спроможністю позначати точну, неточну та приблизну кількість. За межами ЛСПК квантитативні слова – числівники позбавляються опорних сем, десемантизуючись, позначають адгерентні ознаки предметності.

Переклад кількісно-якісних словосполучень у художньому дискурсі здійснюється різними шляхами (транскрибування, калькування, експлікація тощо) залежно від синтаксичної будови словосполучення та морфологічної одиницілогічної структури його окремо взятого квантитативно-квалітативного компонента. У наведених вище прикладах КЯС передаються в українській мові шляхом синтаксичного уподібнення, збігаючись за семантикою та структурою, і не викликають особливих труднощів перекладу.

РОЗДІЛ 2

СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ З НУМЕРАЛЬНИМ КОМПОНЕНТОМ

2.1 Основні способи перекладу англійських словосполучень українською мовою

Основні способи перекладу англійських словосполучень українською мовою передбачають використання трансформації. Трансформації (від лат. *transformatio, transformare*) — перетворення, перетворювати.

У нашому випадку перекладацькі трансформації є так званими міжмовними засобами вираження змісту словосполучення.

Головною метою перекладу є досягнення адекватності. Виходячи з цього, найважливішим завданням перекладача при досягненні адекватності перекладу є вміння правильно використовувати різні перекладацькі трансформації. Це необхідно для того, щоб кінцевий результат перекладу максимально точно передавав всю інформацію вихідного словосполучення, тобто словосполучення оригіналу, дотримуючись при цьому мовних норм.

Перекладаючи, дуже важливо володіти усіма граматичними, лексичними та стилістичними тонкощами. Знаючи їх, перекладач зможе без помилок перекладати.

Перекладач повинен знати всі випадки, коли зазвичай відбуваються помилки при перекладі. Можливо, хтось скаже, що це приходить з досвідом, але, на мою думку, все ж таки перекладачеві слід досліджувати всі тонкощі перекладу, щоб не робити елементарних помилок.

Також важливим є вміння правильно і всебічно оцінювати якість свого перекладу. Перекладацький процес є складним, багатоступеневим, тож підходити до цього процесу слід дуже відповідально.

Під поняттям перекладу зазвичай мається на увазі процес створення перекладу, тобто безпосередньо роботу перекладача над змістом оригіналу, або результат процесу, тобто готовий переклад.

Спочатку творці лінгвістичної теорії перекладу вважали, що процес перекладу має бути головним, основним предметом вивчення цієї наукової дисципліни.

Вже потім переклад почали розглядати найбільш широко, як міжмовну комунікацію. Отже, у перекладознавстві були розглянуті як результат, так і процес перекладу.

Крім цього, були розглянуті учасники комунікації, а також фактори, що впливають на процес та результат перекладацької діяльності.

Однак все ще механізм перекладу, фактори, що впливають на переклад, дії перекладача, стратегії, що використовуються при перекладі, становлять великий інтерес.

Варто зазначити, що вивченням перекладацьких трансформацій займалась та займається й досі велика кількість науковців у сфері лінгвістики.

Серед вчених, які вивчали питання перекладацьких трансформацій є як іноземні, так і вітчизняні лінгвісти: Ж.–П. Віне, Ж. Дарбельне, П. Сен-Пьер, З. Санс-Вильяр, С. Ахманова, І. Рецкер, Г. Гак, С. Бархударов.

Найбільш опрацьованим методом вивчення перекладацького процесу є створення теоретичних моделей перекладу. Сюди відноситься опис різних типів трансформацій.

Модель перекладу є досить умовним зображенням процесу перекладу. Ця модель полягає в спробі поширити на переклад загальні правила мовознавства.

Модель має лише гіпотетичний характер. Це пояснюється тим, що процес перекладу не можна спостерігати у голові перекладача. Отже не можна стверджувати, що перекладач слідує будь-якій затвердженій моделі перекладу.

Наразі існує три найвідоміших таких перекладацьких моделей.

До них відносяться:

1. Ситуативна модель;
2. Трансформаційна модель;
3. Семантична модель.

Усі вищезгадані моделі перекладу ґрунтуються безпосередньо на правилах та законах сучасної лінгвістики.

Як ми знаємо, перетворення, з допомогою яких здійснюється процес перекладу, називаються перекладацькими трансформаціями.

Використаний вище термін "перетворення" не варто розуміти буквально, адже оригінал "не перетворюється", тобто не змінюється, а повністю залишається незмінним, проте на його основі створюється сам переклад.

Перекласти словосполучення означає точно та повною мірою висловити засобами однієї мови те, що вже виражено мовними засобами іншої.

Робота перекладача має свої складнощі, які полягають у тому, що необхідно постійно знаходити різні мовні засоби для вираження словосполучень вихідної мови, що передбачає творчий підхід.

Процес роботи над перекладом словосполучення складається із двох ключових моментів:

1. Перекладач намагається зрозуміти, точно усвідомити, витлумачити зміст;
2. Перекладач вибирає відповідні засоби вираження у тій мові, якою робиться переклад.

У практиці перекладу зустрічається ряд випадків, коли не відтворюється зовсім або замінюється той чи інший елемент оригіналу, пропускається те чи інше слово, але неможливість передати окремий елемент, окрему особливість оригіналу в жодному разі не суперечить принципам перекладознавства.

Це є можливим, оскільки словосполучення складається з конкретних

елементів. Ці елементи істотні лише у системі, що утворюється їх поєднанням, і яка становить їх єдність. Отже, з'являється можливість замінити те чи інше слово.

Можна зробити висновок, що навіть якщо під час перекладу буде втрачено або замінено будь-яке слово, яке підходить по змісту, відчуватись повною мірою це не буде.

Повноцінність перекладу полягає в тому, щоб передати специфічне для оригіналу співвідношення змісту та фразеологічні одиниці шляхом відтворення особливостей або шляхом створення функціональних відповідностей цим особливостям.

Повноцінний, адекватний переклад передбачає рівновагу між передачею характеру словосполучення та близькістю до оригіналу словосполучення.

При перекладі словосполучень перекладачеві необхідно визначити стратегію перекладу.

Метою розробки стратегії є визначення оптимальних кроків, які необхідні для досягнення адекватного перекладу.

Перекладачеві для розробки стратегії необхідно визначити:

1. Мету перекладу;
2. Тип перекладу;
3. Перекладацькі трансформації.

Тип перекладу може бути усним або письмовим.

Існує також і машинний переклад, але, добросовісні перекладачі при перекладі текстів, окремих стійких словосполучень та інших матеріалів зазвичай не використовують комп'ютер, адже йому без різниці переклад якого тексту він виконує, тож переклад буде сухим та не стилістично забарвленим.

У усного та письмового перекладів більше відмінностей, ніж може здатися.

Наприклад, усний переклад поділяється на такі види:

1. Послідовний переклад. Перекладач передає прослуханий текст

частинами, фразами або абзацами, а той, хто говорить, робить паузи, щоб лінгвіст переклав сказане;

2. Синхронний переклад. Якщо в першому випадку у перекладача є час на осмислення почутого і фразеологічні формулювання фраз, при синхронному перекладі він працює в швидкому режимі, переклад йде одночасно з тим, як слова були сказані;

3. Паралельний переклад. Якщо обидва попередні види перекладів мають одну спрямованість з однієї мови на іншу, то при паралельному перекладач спочатку перекладає вихідну мову на мову перекладу, а потім те саме, але навпаки.

Є ще два типи перекладів, які прийнято виділяти окремо:

1. Письмовий переклад почутого (найчастіше це тільки вправа або переклад аудіозапису);

2. Переклад з аркуша – перекладач читає написане однією мовою та вголос перекладає написане іншою мовою.

Систематизацію усних перекладів можна розділити ще й на жанрово-стилістичну різноманітність. Наприклад, переклад промови політика чи виступи стендапера вимагають абсолютно різних підходів, але це вже нюанси професії.

Професійні перекладачі можуть працювати з будь-якими типами перекладів, але для того, щоб не просто повністю передати зміст джерела, а й врахувати безліч нюансів, необхідно розуміти специфіку та вміти відобразити її в перекладеному тексті. Наприклад, зробити дослівний переклад вірша зможуть майже всі перекладачі, але, щоб показати сенс та передати те, що хотів висловити поет, а тим паче зробити готовий текст не менш хорошим поетичним твором, потрібен поетичний талант.

Словосполучення є невід'ємною частиною перекладу і вміння правильно їх перекладати є важливою частиною роботи перекладача. Велика кількість

лінгвістів вважає переклад словосполучень важким та проблематичним процесом.

Існує безліч досліджень цього питання і, звісно, єдиної думки щодо стратегії перекладу словосполучень немає. Думки вчених розходяться, тож переклад словосполучень є дійсно складним питанням й досі.

Складність при перекладі словосполучень виникає тому, що вони є стійкими одиницями мови оригіналу і не завжди у мові перекладу є еквівалент до них.

Словосполучення мають багато різних ознак, граматичних моделей, власне стилістичне значення та емоційно-експресивні відтінки.

Відомий лінгвіст, Л. С. Бархударов, який вивчав питання трансформацій стійких словосполучень, вважає, трансформації є основою значної кількості перекладів.

Він писав: “Сутність трансформацій полягає у зміні фразеологічних, граматичних або семантичних трансформаційних компонентів. Перекладацькі трансформації це міжмовні перетворення, які можуть здійснюватися для перекладацької еквівалентності перекладу всупереч трансформаційним семантичним системам мов.” [3].

Не менш відомий лінгвіст В. Гак писав: “Трансформації є відходом від використання ізоморфних засобів.”

Вчений Я. І. Рецкер, який теж вивчав питання перекладацьких трансформацій писав, що: “Трансформації є логічним мисленням, за допомогою якого розкривається значення словосполучення і знаходяться відповідності, які збігаються з перетворенням структури відповідно до норм перекладу” [3].

Проаналізувавши різні визначення, думки вчених, можна зробити висновок, що трансформацією називається спосіб, за допомогою якого можна досягти вихідної мови перекладу шляхом мовних одиниць.

До особливостей граматичних трансформацій можна віднести такі факти, як те, що існують відмінності української та англійської мов, а також відмінності комунікативності смислових груп.

У лінгвістиці прийнято виділяти таку окрему групу трансформацій:

1. Перехід від зворотного порядку до прямого при перекладі з синтетичних мов;
2. Заміна пасивних конструкцій активними в разі зворотного порядку слів в пасивних конструкціях;
3. Заміна односкладних речень двоскладними повними при відсутності в мові перекладу еквівалентних їм конструкцій;
4. Перехід однієї частини мови в іншу, при якому враховуються особливості структури мови оригіналу й перекладу;
5. Заміна складних синтаксичних структур простими [15].

Під поняттям синтаксичної трансформації слід розуміти процес перетворення граматичної будови висловлювання зі збереженням його лексичного значення.

В процесі перекладу може виникнути потреба у використанні методу заміни. Цей метод є більш складним процесом. Наприклад, можуть бути заміни граматичних конструкцій. Важливим є те, щоб ці конструкції були синонімічними, тобто мали приблизно однакове значення.

При виборі граматичної конструкції слід звертати увагу на тип функціонального стилю, контекст. В ідеалі переклад повинен бути наближеним до оригіналу не тільки за змістом, але й за структурою.

Як ми вже знаємо, словосполучення мають стійке значення, що закріплюється дуже міцно у мові.

При їх перекладі можуть використовуватись також оказіональні відповідники:

1. Відповідники-еквіваленти;
2. Відповідники-кальки;

3. Відповідники-аналоги. [17]

Лінгвіст Я. І. Рецкер вважає, що: “Словосполучення і складні слова частіше мають еквівалентні відповідності, ніж прості слова.” [3].

Крім цього, вчений класифікує еквіваленти словосполучень на повні та часткові, абсолютні і відносні.

Повними еквівалентами словосполучень вважаються єдині еквіваленти англійських словосполучень. Вони у повній мірі збігаються з ними по значенню, лексичним складом, граматичною структурою та стилістичною образністю.

Частковими еквівалентами словосполучень вважаються абсолютні еквіваленти. Вони співвідносяться з багатозначною одиницею, але не у всіх значеннях. Еквівалентів даного типу не багато через те, що багатозначність не є характерною для словосполучень.

Часткові еквіваленти класифікуються наступним чином:

1. Частковий лексичний еквівалент. Такий еквівалент не збігається з лексичним складом словосполучення мови оригіналу. Також він може мати різну образну основу. Це можна назвати аналогом.

Приклад:

When pigs fly [“Rapid Language Hacking” by Benny Lewis] – як рак на горі свисне (різні образи).

2. Частковий граматичний еквівалент. Цей еквівалент не збігається за числом, порядком слів. Однакове значення, стилістичне забарвлення, образність зберігаються.

Приклад:

Play in somebody's hands [“Metaphorically Speaking” by James Geary]– грати на руку.

3. Відносний еквівалент словосполучення. Цей еквівалент відрізняється від словосполучення мови оригіналу за якимось показником. Це може бути заміна синонімічних компонентів, відмінність фразеологічні

одиницірми, зміна синтаксичної побудови, інша морфразеологічні одиницілогічна співвіднесеність або сполучуваність.

Наявність еквівалента словосполучення в мові перекладу полегшує завдання перекладача і не вимагає його тлумачення.

Приклад:

Goes in one ear and out the other [“The art of the metaphor” by Jane Hirshfield] – влітає в одне вухо і вилітає з іншого.

Як видно з представлених прикладів, еквіваленти словосполучень дозволяють досягти адекватності перекладу.

У випадку, якщо словосполучення не повністю може перекладатись еквівалентом, використовується його аналог у мові перекладу.

Приклад:

Kill two birds with one stone [“Metaphorically Speaking” by James Geary] — вбити двох зайців відразу.

Варто зазначити, що дуже часто аналоги словосполучень мають різне стилістичне забарвлення. Через це аналоги не завжди можна використовувати при перекладі.

При перекладі словосполучень можуть використовуватись:

1. Антонімічний переклад;
2. Конкретизація;
3. Генералізація.

Антонімічний переклад — це вид перекладу, який відбувається таким чином: фразеологічні словосполучення замінюється на протилежну (позитивна замінюється на негативну, негативна замінюється на позитивну). Зміст словосполучення, що перекладається, при цьому залишається в основному таким самим.

Термін антонімічний переклад, який часто можна зустріти в перекладознавстві, можна вважати неточним. Неточним він вважається, тому що словосполучення, що перекладається, не замінюється на антонім у мові

перекладу, а змінює лише фразеологічні одиницю на протилежну. Зміст його значення залишається без особливих змін.

Тож для позначення цього способу перекладу краще використовувати термін фразеологічна негативація. В цьому терміні якраз підкреслюється саме зміна фразеологічної одиниці на словосполучення та не йдеться про антонімічність, яка пов'язана із зміною змісту на протилежний.

Конкретизації значення — це перекладацька лексична трансформація, яка являється важливим способом вибору відповідника.

Ця лексична трансформація передбачає заміну словосполучення вихідної мови, з ширшим значенням на слово з вузьким значенням.

Найчастіше конкретизацію застосовують, якщо у мові перекладу немає словосполучення з таким же широким значенням.

Зазвичай конкретизацію значення використовують у випадках, коли необхідно перекласти словосполучення із широким, розмитим, значенням.

Слід зауважити, що використання методу конкретизації значення при перекладі передбачає творчий підхід з боку перекладача.

Генералізація представляє собою лексичну перекладацьку трансформацію, в процесі якої словосполучення або слово із вузьким значенням замінюється у перекладі на те що із ширшим значенням.

Використання слова або словосполучення із ширшим значенням позбавляє перекладача від необхідності уточнювати значення.

Застосування цього виду трансформацій може призвести до певної втрати точності інформації, тож використовувати генералізацію слід обережно.

Простіше за все знайти еквівалент словосполучення, якщо воно зустрічається в таких групах стійких лексичних одиниць:

1. Інтернаціональні словосполучення;
2. Стійкі порівняння;
3. Складові терміни;

4. Граматична фразеологія;
5. Дієслівно-іменні сполучення [28].

У практиці перекладу може зустрічатися нефразеологічний переклад, адже дуже частою проблемою є передача словосполучень, які не мають відповідників. Тим паче, буває й так, що основою значення лексичної одиниці є образ чогось. Це сприяє ускладненню процесу перекладу. У цьому випадку використовуються нефразеологічні засоби [36].

Метод нефразеологічного перекладу передає значення словосполучень використовуючи при цьому лексичні засоби. Звісно, важливим є перекладати словосполучення словосполученням, тож все ж таки переклад нефразеологічними засобами не можна вважати повноцінним.

Неповноцінність такого перекладу пояснюється тим, що нефразеологічні засоби призводять до втрати образності, експресивності, коннотації, відтінків значень.

Поділяється такий метод перекладу на:

1. Лексичний переклад;
2. Калькування;
3. Опис [29].

Лексичний переклад застосовується, якщо в одній мові існує словосполучення, а в іншій мові воно передається словом. Приклад: Set on fire – запалити.

Калькування використовують лише в тому випадку, якщо немає іншого варіанту. Та калькування все ж таки має свої плюси.

Метод калькування зберігає образність, а це є найважливішим, особливо в художньому тексті. Калькування варто використовувати, якщо еквівалент не володіє тим же колоритом, що і вихідне словосполучення, а також для пожвавлення образу.

Використовуючи метод калькування важливим є дотримання таких правил:

1. Дотримуватися норм перекладу;
2. Зберігати образність словосполучення мови оригіналу;
3. При необхідності використовувати подвійний переклад. (використовувати калькування словосполучення з подальшим поясненням її переносного значення) [3].

Описовий переклад — передача і пояснення словосполучення за його змістом.

Описовий переклад варто використовувати тільки у тому випадку, якщо немає еквівалента або аналога, а також в тому випадку, коли словосполучення неможливо перекласти дослівно [17].

Описовий переклад передбачає пояснення оригінального словосполучення за допомогою: порівняння, пояснення або семантичної характеристики компонентів словосполучення.

Вимоги:

1. Переклад повинен точно передавати основний зміст;
2. Опис не повинен бути надто докладним;
3. Синтаксична структура словосполучення не повинна бути складною.

Перед використанням цього методу перекладу необхідно переконатися, що в мові перекладу відсутній еквівалент або аналог.

Також треба слідкувати за тим, щоб словосполучення в мові перекладу повністю передавало всі його основні ознаки у вихідній мові.

Описовий переклад має свої недоліки:

1. При його застосуванні можливі неточності у передачі змісту словосполучення;
2. Описовий переклад не є стислим.

Перекладаючи словосполучення, перекладач має право використовувати різні трансформації, але при перекладі словосполучень слід враховувати смислову структуру, контекст та експресивно-стилістичний зміст.

Щоб проаналізувати якість виконаного перекладу необхідні такі критерії, як еквівалентність та адекватність.

Еквівалентність представляє собою смислову близькість оригіналу і перекладу, а адекватність перекладу є здатністю тексту перекладу забезпечити прагматичні завдання перекладацького акту на максимально можливому для досягнення цієї мети рівні еквівалентності, не порушуючи норм [15].

2.2 Основні трансформаційні зміни, що відбуваються в словосполученнях при перекладі

Основними трансформаційними змінами є еквіваленти, аналоги, калькування та деякі лексико-семантичні заміни. Наприклад, конкретизація та генералізація.

Комплексні трансформації також використовують. Сюди відносяться експлікація (описовий переклад), антонімічний переклад.

Як ми знаємо, при перекладі словосполучень основною проблемою є те, що дослівний переклад найчастіше є неприйнятним, оскільки у цьому разі втрачається образність висловлювання.

Таким чином, прийом калькування при перекладі словосполучень, співвідносних зі словом, використовується вкрай рідко, але може виявитися ефективним прийомом, коли виникає необхідність передати гру слів оригіналу, елементом якого є словосполучення.

До того ж калькування допускається, коли дослівний переклад може донести до читача справжній зміст всього словосполучення, а не значення його частин.

Поряд із перерахованими перетвореннями також часто використовуються лексичні трансформації. Наприклад, антонімічний переклад, конкретизація та генералізація.

Строго лексичний переклад застосовується, як правило, у тих випадках, коли дане поняття позначено в одній мові словосполученням, а в іншій — словом.

На відміну від дослівного і ближче до того, що називають вільним перекладом, смисловий зміст словосполучення може бути передано змінним словосполученням.

Однак у контексті будь-яка відповідність має набути фразеологічного вигляду або щонайменше стилістичного забарвлення та експресивності.

У тексті, особливо художньому, словосполучення можуть піддаватися так званому поділу, тобто дефірмації, видозміни у певних індивідуально-авторських цілях. Це особливий стилістичний прийом, який використовується для різних експресивно-емоційних, уточнювальних та оціночних функцій, для вираження іронії, гумору, сатири.

Основними трансформаційними змінами таких видозмінених поєднань залишаються вже згадані повні чи часткові відповідності, калькування та переказ.

2.3 Методика перекладу

Переклад українською мовою англійських словосполучень із нумеральним компонентом це досить складне завдання. Насамперед перекладач повинен ідентифікувати словосполучення в тексті та відрізнити стійке поєднання від змінного.

При перекладі словосполучення перекладачеві треба передати його зміст і відобразити його образність, знайшовши аналогічний вираз українською мовою і не втративши при цьому стилістичну функцію вихідного словосполучення.

У цьому підрозділі ми розглянемо методику перекладу англійських словосполучень із нумеральним компонентом.

Перше, що необхідно зробити перекладачеві, — спробувати знайти еквівалент до словосполучення в мові перекладу.

Ми вже розглядали даний вид перекладу та з'ясували, що еквівалентний переклад – це переклад словосполучення з першої мови словосполученням другої мови, що збігається з нею за змістом та структурним складом компонентів.

Словосполучення, що мають постійну рівнозначну відповідність, яка є єдиним можливим перекладом і не залежить від контексту, називаються повними або абсолютними еквівалентами.

У цю групу входять висловлювання, що походять від одного джерела: Біблії, міфів Стародавньої Греції, до третьої мови, з якої прийшов вираз, до історичної події.

Існує чимало словосполучень, які збігаються в силу спільності людського досвіду та спостережень.

Приклади:

1. All in one breath [“How language shapes the way we think” by Lera Boroditsky] – все на одному диханні.
2. Be in seventh heaven [“Let’s Teach for Mastery — Not Test Scores” by Sal Khan] — бути на сьомому небі від щастя.
3. Do a high-five [“Let’s Teach for Mastery — Not Test Scores” by Sal Khan] — дайте п’ять.
4. One in a million [“The art of the metaphor” by Jane Hirshfield] — один на мільйон.
5. One scabby sheep will mar a whole flock [“The art of the metaphor” by Jane Hirshfield] – одна паршива вівця всю отару псує.
6. If you run after two hares you will catch neither [“Metaphorically Speaking” by James Geary] – за двома зайцями поженешся, жодного не спіймаєш.
7. To make two ends meet [“Metaphorically Speaking” by James Geary]

– зводити кінці з кінцями.

Частковий еквівалент, як ми вже знаємо, означає якусь неповноту в передачі значення і містить лексичні, граматичні чи лексико-граматичні розбіжності за наявності однакового значення однієї й тієї ж стилістичної спрямованості.

Часто частковий еквівалент за рівнем адекватності перекладу рівноцінний повному еквіваленту.

Приклади:

1. One swallow does not make a summer [“The art of the metaphor” by Jane Hirshfield] — одна ластівка весни не робить.
2. One drop of poison infects the whole ton of wine [“Metaphorically Speaking” by James Geary] – ложка дьогтю у діжці меду.
3. When two Sundays meet together [“Let’s Teach for Mastery — Not Test Scores” by Sal Khan] – після дощику в четвер.

Перекладач може спробувати також передати значення словосполучення, використовуючи антонімічний переклад, тобто змінити значення стверджувальної конструкції на негативне. Так можна діяти і навпаки.

На заваді використання у перекладі способу підбору еквівалентів можуть стати часткові розбіжності конотацій співвідносних оборотів, певні відмінності оцінних нюансів значення.

У цьому випадку перекладачеві слід перейти до іншого методу та використати методу підбору аналога до словосполучення.

Методика підбору аналога передбачає під час перекладу підбір українського словосполучення з таким самим переносним значенням, яке ґрунтується на іншому образі.

Можна говорити, що використання відповідностей у цьому методі забезпечує досить високий рівень еквівалентності.

Слід сказати, що з використанням методики підбору аналога перекладач

повинен підбирати його з великою обережністю. Це пояснюється тим, що аналоги побудовані на інших образах і вони нерідко містять у собі смислові нюанси, не властиві словосполученню вихідної мови.

Приклад:

1. Look as alike as two peas in a pod [“The art of the metaphor” by Jane Hirshfield] — схожі як дві краплі води.

2. Put by for rainy day [“Metaphorically Speaking” by James Geary] – відкласти на чорний день.

У першому прикладі англійський вираз на відміну від українського має у своїй основі зовсім інший образ.

У другому прикладі не збігається лексичний склад.

Необхідно також враховувати стилістичну нерівноцінність деяких аналогових словосполучень.

Крім того, не можна використовувати аналоги із словосполученнями, які містять реалії, притаманні тільки культурі вихідної мови, навіть якщо ці аналоги у сенсовому відношенні повністю відповідають оригіналу.

Національно забарвлені словосполучення слід передавати українськими лексичними одиницями, у яких національне забарвлення відсутнє.

Варто зазначити, що при перекладі можуть використовуватись також так звані варіантні відповідники.

Приклади:

1. In two twos [“Metaphorically Speaking” by James Geary] – миттю.

2. To be in two minds [“The art of the metaphor” by Jane Hirshfield] – бути в нерішучості.

3. Two by four [“How language shapes the way we think” by Lera Boroditsky] – пуста розмова.

4. One and all [“The art of the metaphor” by Jane Hirshfield] – усі разом і кожен зокрема.

Перекладач також може використовувати методику дослівного

перекладу словосполучень (калькування).

Дослівний переклад, калькування словосполучень може бути застосований лише в тому випадку, якщо в результаті калькування виходить вираз, образність якого легко сприймається українським читачем та не створює враження неприродності.

Відповідності-кальки мають певні переваги і досить широко використовуються в перекладацькій практиці.

По-перше, вони дозволяють зберегти образний склад оригіналу, що особливо важливо у художньому перекладі.

По-друге, вони дають можливість подолати труднощі, які виникають, коли в оригіналі образ обігрується для створення розгорнутої метафразеологічної одиниці.

Ще одна важлива складність при створенні кальки словосполучення – це надання їй відповідної фразеологічної одиниці крилатої фрази. Для цього іноді доцільно наблизити кальку до вже наявного зразка.

Приклади:

1. Put it across [“Go Ahead, Make Up New Words!” by Erin McKean] — ґрунтовно розібратися.
2. One Englishman can beat three Frenchmen [“Metaphorically Speaking” by James Geary] — один анґлієць впорається з трьома французами.
3. Nine lives [“The art of the metaphor” by Jane Hirshfield] — дев'яте життя.
4. Floating zero [“The art of the metaphor” by Jane Hirshfield] — плаваючий нуль
5. Chiltern Hundred [“The art of the metaphor” by Jane Hirshfield] — Чілтернська сотня.

З метою пояснення сенсу словосполучення, яке не має в українській мові ані аналога, ані еквівалента та не підлягає дослівному перекладу, перекладачеві необхідно вдатися до описового перекладу.

Вдаватися до описового перекладу необхідно лише в тому випадку, якщо жодна з двох відповідностей не буде достатньо адекватною.

Приклади:

1. Forty winks [“The art of the metaphor” by Jane Hirshfield] — короткий сон, сон прихапцем.
2. Pieces of eight [“The art of the metaphor” by Jane Hirshfield] — піастри.
3. As thick as two thieves [“The art of the metaphor” by Jane Hirshfield] — щирий нерозлучний друг, водою не розіллєш.
4. Four-in-hand [“Go Ahead, Make Up New Words!” by Erin McKean] — краватка-самов’яз.
5. To talk ten to the dozen [“How language shapes the way we think” by Lera Voroditsky] – говорити не зупиняючись.
6. Dressed up to the nines [“The art of the metaphor” by Jane Hirshfield] — одягнутий модно, зі смаком.
7. Nine worthies [“Go Ahead, Make Up New Words!” by Erin McKean] – знамениті люди;
8. To give presents by nines [“How language shapes the way we think” by Lera Voroditsky] – виражати глибоку повагу.
9. One or two [“The art of the metaphor” by Jane Hirshfield] – декілька, небагато.
10. Thousand and one [“The art of the metaphor” by Jane Hirshfield] – дуже багато.
11. To have fifty things to tell somebody [“How language shapes the way we think” by Lera Voroditsky] – мати багато новин для когось.

При перекладі словосполучень перекладач також може використовувати конкретизацію. Ця лексична трансформація передбачає заміну словосполучення вихідної мови, з ширшим значенням, на слово, або словосполучення з вузьким значенням.

Приклади:

1. Two dogs over one bone [“Metaphorically Speaking” by James Geary] – голодні, злі.
2. A cat has nine lives [“The art of the metaphor” by Jane Hirshfield] – живучий.
3. Between two stools one falls to the ground [“How language shapes the way we think” by Lera Boroditsky] — сидіти на двох стільцях.

Перекладач може також використовувати генералізацію, що представляє собою лексичну перекладацьку трансформацію в процесі якої словосполучення або слово із вузьким значенням замінюється у перекладі на те що із ширшим значенням.

Приклад:

1. Four Seas [“Metaphorically Speaking” by James Geary] — моря, що омивають Великобританію.
2. Four Corners [“Metaphorically Speaking” by James Geary] – чотири сторони світу [49].

Важливо розглянути причини помилок під час перекладу.

Як показує практика, основні труднощі перекладу словосполучень пов'язані не з наявністю чи відсутністю еквівалента чи аналога.

Однією з найважливіших умов правильної передачі словосполучень при перекладі є розпізнавання в тексті.

Найбільше перекладацьких помилок пов'язані з тим, що вираз не впізнають, тобто приймають її за вільне поєднання слів.

На перший погляд це може здатися дивним – адже властива стійким словосполученням алегорія начебто має виділити його з мовного потоку.

Так воно дійсно і відбувається, якщо словосполучення привертає увагу своєю екзотичністю – граматичними аномаліями, незвичайною лексичною сполучуваністю чи ірреальністю ситуації.

Такі висловлювання змушують перекладача звертатися до словника і з'ясовувати їх значення. Але поряд з такими «екзотичними» зворотами серед стійких словосполучень існує безліч виразів, що збігаються за складом із вільними поєднаннями слів. І якщо контекст має обмежений обсяг або в ньому немає явних сигналів до того, що вираз треба розуміти алегорично, то ймовірність перекладацьких помилок різко зростає.

Наприклад, буває так, що внутрішній контекст фрази явно недостатній, щоб легко розпізнати в ньому стійке словосполучення.

Причиною помилок при перекладі словосполучень може послужити і той факт, що в мові оригіналу і в мові перекладу є низка стійких оборотів, що збігаються суто фразеологічні одиниці, тобто по компонентному складу, але повністю розходяться за змістом.

Іноді не повний збіг, а подібність виразів у двох мовах може призвести до хибних асоціацій і в результаті – до неправильного перекладу.

Ще однією причиною можливих помилок може бути зовнішня схожість оборотів у рамках самої мови оригіналу за зовсім різної їх семантики.

Є ще кілька причин появи перекладацьких помилок під час перекладу стійких словосполучень. Серед англійських стійких словосполучень, що мають еквіваленти, існує чимало виразів із більш розгалуженою семантикою, ніж їхні українські відповідності.

Отже, можна виділити такі найбільш типові причини, що ведуть до помилкового перекладу стійких словосполучень:

1. Буквальне сприйняття словосполучення і, отже, дослівний переклад як вільного словосполучення;
2. Переклад словосполучення за допомогою хибної відповідності, що має інше значення;
3. Переклад словосполучення хибною асоціацією за допомогою стійкого обороту іншої мови;
4. Змішування у межах мови перекладу подібних за фразеологічні

одиниці чи образом, але різних за значенням словосполучень;

5. Ігнорування стилістичних чи оціночних нюансів відповідних одне одному словосполучень .

Розглянемо правила, яких слід дотримуватися при перекладі стійких словосполучень.

При розпізнаванні стійкого словосполучення у тексті перекладач насамперед має спробувати підібрати ідентичне словосполучення у мові перекладу.

Необхідно пам'ятати, що, окрім відповідного значення, підібране словосполучення повинно мати відповідне стилістичне та емоційне забарвлення.

Якщо безпосередні відповідності в мові перекладу відсутні, перекладачеві слід підібрати відповідний аналог до стійкого словосполучення вихідної мови, який має таке ж значення, але побудований на іншій словесно-подібній основі.

В даному випадку розбіжність стилістичного та емоційного забарвлення робить взаємозаміну неможливою.

Третій прийом перекладу, хоча й не дуже бажаний – калькування чи дослівний переклад. Багато нових стійких словосполучень було впроваджено в мову перекладу саме за допомогою цього виду перекладу.

Такий шлях найчастіше застосовується по відношенню до загальних третіх джерел, наприклад, так часто перекладаються стійкі словосполучення, що походять з античної культури, релігійно-біблійських або інших широко відомих джерел.

За відсутності в мові перекладу словосполучень, еквівалентних вихідному стійкому словосполученню, перекладач підбирає відповідні за значенням та стилістичним забарвленням слова (описовий переклад) або застосовує перекладацький коментар. За такого перекладу словосполучення втрачає свої образно-асоціативні властивості.

Працюючи зі стійкими словосполученнями у вихідному тексті необхідно користатися тлумачними словниками.

Перекладач повинен добре знати обидві мови, володіти країнознавчим матеріалом та вміти аналізувати текст, його стилістичні та культурно-історичні особливості.

Підсумовуючи всю вище зазначену інформацію, можемо виділити основні способи перекладу англійських словосполучень українською мовою, що передбачають використання трансформацій. У нашому випадку перекладацькі трансформації є так званими міжмовними засобами вираження змісту словосполучення.

Ми визначили, що головною метою перекладу є досягнення адекватності. Виходячи з цього, найважливішим завданням перекладача при досягненні адекватності перекладу є вміння правильно використовувати різні перекладацькі трансформації. Це необхідно для того, щоб кінцевий результат перекладу максимально точно передавав всю інформацію вихідного словосполучення, тобто словосполучення оригіналу, дотримуючись при цьому мовних норм. Найбільш опрацьованим методом вивчення перекладацького процесу є створення теоретичних моделей перекладу. Сюди відноситься опис різних типів трансформацій.

Проаналізовано перекладацькі трансформації, охарактеризовано їх вживання та переклад. Наразі існує три найвідоміших таких перекладацьких моделей. До них відносяться: ситуативна модель; трансформаційна модель; семантична модель. Усі вищезгадані моделі перекладу ґрунтуються безпосередньо на правилах та законах сучасної лінгвістики.

Процес роботи над перекладом словосполучення складається із двох ключових моментів:

- 1) перекладач намагається зрозуміти, точно усвідомити, витлумачити зміст;
- 2) перекладач вибирає відповідні засоби вираження у тій мові, якою

робиться переклад.

Це є можливим, оскільки словосполучення складається з конкретних елементів. Ці елементи істотні лише у системі, що утворюється їх поєднанням, і яка становить їх єдність. Отже, з'являється можливість замінити те чи інше слово. Можна зробити висновок, що навіть якщо під час перекладу буде втрачено або замінено будь-яке слово, яке підходить по змісту, відчуватись повною мірою це не буде.

Повноцінність перекладу полягає в тому, щоб передати специфічне для оригіналу співвідношення змісту та трансформацій шляхом відтворення особливостей або шляхом створення функціональних відповідностей цим особливостям. Повноцінний, адекватний переклад передбачає рівновагу між передачею характеру словосполучення та близькістю до оригіналу словосполучення.

При перекладі словосполучень перекладачеві необхідно визначити стратегію перекладу. Метою розробки стратегії є визначення оптимальних кроків, які необхідні для досягнення адекватного перекладу. Складність при перекладі словосполучень виникає тому, що вони є стійкими одиницями мови оригіналу і не завжди у мові перекладу є еквівалент до них. Під поняттям синтаксичної трансформації розуміємо процес перетворення граматичної будови висловлювання зі збереженням його лексичного значення.

В процесі перекладу може виникнути потреба у використанні методу заміни. Наприклад, можуть бути заміни граматичних конструкцій. Важливим є те, щоб ці конструкції були синонімічними, тобто мали приблизно однакове значення.

При виборі граматичної конструкції слід звертати увагу на тип функціонального стилю, контекст. В ідеалі переклад повинен бути наближеним до оригіналу не тільки за змістом, але й за структурою.

При перекладі словосполучень можуть використовуватись:

1. Антонімічний переклад;

2. Конкретизація;
3. Генералізація.

Антонімічний переклад — це вид перекладу, який відбувається таким чином: фразеологічні словосполучення замінюється на протилежну. Зміст словосполучення, що перекладається, при цьому залишається в основному таким самим.

Конкретизації значення — це перекладацька лексична трансформація, яка являється важливим способом вибору відповідника. Найчастіше конкретизацію застосовують, якщо у мові перекладу немає словосполучення з таким же широким значенням.

Генералізація представляє собою лексичну перекладацьку трансформацію, в процесі якої словосполучення або слово із вузьким значенням замінюється у перекладі на те що із ширшим значенням.

Використання слова або словосполучення із ширшим значенням позбавляє перекладача від необхідності уточнювати значення.

Як показує практика, основні труднощі перекладу словосполучень пов'язані не з наявністю чи відсутністю еквівалента чи аналога. Однією з найважливіших умов правильної передачі словосполучень при перекладі є розпізнавання в тексті. На перший погляд це може здатися дивним – адже властива стійким словосполученням алегорія начебто має виділити його з мовного потоку. Так воно дійсно і відбувається, якщо словосполучення привертає увагу своєю екзотичністю – граматичними аномаліями, незвичайною лексичною сполучуваністю чи ірреальністю ситуації.

Такі висловлювання змушують перекладача звертатися до словника і з'ясовувати їх значення. Але поряд з такими «екзотичними» зворотами серед стійких словосполучень існує безліч виразів, що збігаються за складом із вільними поєднаннями слів. І якщо контекст має обмежений обсяг або в ньому немає явних сигналів до того, що вираз треба розуміти алегорично, то ймовірність перекладацьких помилок різко зростає.

ВИСНОВКИ

Серед мовних засобів вираження поняття числа домінантне положення займають нумеральні сполучення, які вживаються для позначення фрагментів дійсності в їх кількісній репрезентації, де семантичним ядром нумеральних словосполучень виступають іменники або квазііменники, а кількісними атрибутами — числівники. Їх основною рисою є дискретність, однорідність позначуваних об'єктів. З'ясувати сутність поняття нумеральних словосполучень і було одним із завдань роботи.

Охарактеризовано англійські словосполучення з нумеральним компонентом та числівник (нумератив) як елемент фразеологізмів англійської мови, що є їх ядром. В умовах фразеологічного контексту одним із завдань дослідження було розглянути фразеологічні словосполучення з нумеральним компонентом, де числівники вживаються на позначення малої або великої кількості. Серед фразеологічних нумеральних словосполучень у порівнюваних мовах виділяється група сполучень з ідентичним фігуральним смислом. Зберігати колорит оригіналу важче, коли порівнюваним нумеральні словосполучення притаманна тільки схожість смислу. У цьому випадку використовуються традиційні фразеологічні одиниці транслятора. Національний колорит мови представляють нумеральні словосполучення, які не мають еквівалентів за межами оригіналу і експлікуються за допомогою коментаря.

Мотивацією тут служить вихідне числове навантаження нумеральних компонентів. Паукальність (незначна кількісна величина) вербалізується за рахунок «малих» чисел, а гіпертрофовані фразеологічні одиниці – за рахунок «великих» чисел. Перекладач, як правило, орієнтується на зазначену тенденцію і передає зміст фразеологічних словосполучення з числівником еквівалентами транслятору.

Особливе місце посідають нумеральні словосполучення зі словами міри

та ваги. Ці слова за межами мови оригіналу передаються за допомогою транслітерації, а їх зміст коментується перекладачем. Спостерігаються розбіжності при позначенні дат, сторінок у корелюючих мовах. В англійській мові кількісні числівники вживаються замість порядкових у сполученнях. В українській мові подібна актуалізація є факультативною.

Особливої уваги при перекладі набувають стійкі нумеральні словосполучення. За семантичним принципом ці сполучення розпадаються на декілька груп. До них належать нумеральні словосполучення, що реалізують точну кількість.

В роботі подано також види таких словосполучень. Серед англійських фразеологічних одиниць з числівником виокремлюються три групи словосполучень на позначення відповідно кількісних, якісних характеристик та самих референтів. Зазначені групи Жаботинською С.А. потребують перекладацьких еквівалентів з огляду на збереження смислу та відповідних функцій оригіналу.

Переклад кількісно-якісних словосполучень у художньому дискурсі здійснюється різними шляхами (транскрибування, калькування, експлікація тощо) залежно від синтаксичної будови словосполучення та морфологічної одиницілогічної структури його окремо взятого квантитативно-квалітативного компонента. У наведених вище прикладах кількісно-якісних словосполучень передаються в українській мові шляхом синтаксичного уподібнення, збігаючись за семантикою та структурою, і не викликають особливих труднощів перекладу.

Ми визначили, що головною метою перекладу є досягнення адекватності. Виходячи з цього, найважливішим завданням перекладача при досягненні адекватності перекладу є вміння правильно використовувати різні перекладацькі трансформації. Це необхідно для того, щоб кінцевий результат перекладу максимально точно передавав всю інформацію вихідного словосполучення, тобто словосполучення оригіналу, дотримуючись при

цьому мовних норм. Найбільш опрацьованим методом вивчення перекладацького процесу є створення теоретичних моделей перекладу. Сюди відноситься опис різних типів трансформацій.

Проаналізовано перекладацькі трансформації, охарактеризовано їх вживання та переклад. Наразі існує три найвідоміших таких перекладацьких моделей. До них відносяться: ситуативна модель; трансформаційна модель; семантична модель. Усі вищезгадані моделі перекладу ґрунтуються безпосередньо на правилах та законах сучасної лінгвістики.

Процес роботи над перекладом словосполучення складається із двох ключових моментів. Спочатку перекладач намагається зрозуміти, точно усвідомити, витлумачити зміст, а потім вибирає відповідні засоби вираження у тій мові, якою робиться переклад.

Це є можливим, оскільки словосполучення складається з конкретних елементів. Ці елементи істотні лише у системі, що утворюється їх поєднанням, і яка становить їх єдність. Отже, з'являється можливість замінити те чи інше слово. Можна зробити висновок, що навіть якщо під час перекладу буде втрачено або замінено будь-яке слово, яке підходить по змісту, відчуватись повною мірою це не буде.

Повноцінність перекладу полягає в тому, щоб передати специфічне для оригіналу співвідношення змісту та трансформацій шляхом відтворення особливостей або шляхом створення функціональних відповідностей цим особливостям. Повноцінний, адекватний переклад передбачає рівновагу між передачею характеру словосполучення та близькістю до оригіналу словосполучення.

При перекладі словосполучень перекладачеві необхідно визначити стратегію перекладу. Метою розробки стратегії є визначення оптимальних кроків, які необхідні для досягнення адекватного перекладу. Складність при перекладі словосполучень виникає тому, що вони є стійкими одиницями мови оригіналу і не завжди у мові перекладу є еквівалент до них. Під поняттям

синтаксичної трансформації розуміємо процес перетворення граматичної будови висловлювання зі збереженням його лексичного значення.

В процесі перекладу може виникнути потреба у використанні методу заміни. Цей метод є більш складним процесом. Важливим є те, щоб ці конструкції були синонімічними, тобто мали приблизно однакове значення.

При виборі граматичної конструкції слід звертати увагу на тип функціонального стилю, контекст. В ідеалі переклад повинен бути наближеним до оригіналу не тільки за змістом, але й за структурою.

Використання слова або словосполучення із ширшим значенням позбавляє перекладача від необхідності уточнювати значення.

Основні труднощі перекладу словосполучень пов'язані не з наявністю чи відсутністю еквівалента чи аналога. Однією з найважливіших умов правильної передачі словосполучень при перекладі є розпізнавання в тексті. Так воно дійсно і відбувається, якщо словосполучення привертає увагу своєю екзотичністю — граматичними аномаліями, незвичайною лексичною сполучуваністю чи ірреальністю ситуації.

Такі висловлювання змушують перекладача звертатися до словника і з'ясовувати їх значення. Але поряд з такими «екзотичними» зворотами серед стійких словосполучень існує безліч виразів, що збігаються за складом із вільними поєднаннями слів. І якщо контекст має обмежений обсяг або в ньому немає явних сигналів до того, що вираз треба розуміти алегорично, то ймовірність перекладацьких помилок різко зростає.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алефіренко М.В. Теоретичні проблеми фразеології. Харків, 1987. 167 с.
2. Бабій О. І. Особливості зіставлення української та англійської мов (на матеріалі фразеологічних одиниць, що позначають емоційно-чуттєву сферу 186 людини). Ужгород: ТОВ «Борнео». 2004. 128 с.
3. Баран Я. А. Фразеологія. Навчальний посібник для студентів факультетів іноземних мов. Вінниця: Нова книга, 2018. 268 с.
4. Баран Я. А. Теоретичні основи фразеології: навчальний посібник. Ужгород: Ужгородський державний університет. 1999. 176 с.
5. Баран Я.А. Фразеологія в системі мови. Івано-Франківськ, 1997. 56 с.
6. Баранцев К.Т. Англо-український фразеологічний словник. Київ: Знання. 2005. 1056 с.
7. Балахтар В.В. Адекватність та еквівалентність перекладу. Київ. 2011. 33с.
8. Білозерська Л. П., Возненко Н.В., Радецька С.В. Термінологія та переклад: навчальний посібник. Вінниця: Нова книга, 2010. 232 с.
9. Білоноженко В. М. Словник фразеологізмів української. Київ: Наукова думка. 2003. 1096 с.
10. Білоус О.М. Теорія і технологія перекладу: навч. посібник. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. 200 с.
11. Бірюкова А. В. Застосування лінгвістичних процесорів у перекладацькій роботі. Львів. 2011. 56 с.
12. Володіна Т.С., Рудківський О.П. Загальна теорія перекладу для першого (бакалаврського) рівня: навч.-метод. посібник. Київ: Вид. центр КНЛУ, 2017. 296 с.
13. Войко Н. І. Структура англо-українського словника найуживаніших термінів. Луцьк, 85 с.

14. Гамзюк М.В. Актуалізація значення стійких фраз. Запоріжжя, 2009. 145 с.
15. Жуйкова М. В. Процеси у фразеологічній системі. Луцьк: Вежа, 2017. 436 с.
16. Жаботинська С.А. Числівник сучасної англійської мови: дис.канд.філол. наук: Київ, 1982. 208 с.
17. Забіяка В. А., Забіяка І. М. Світ фразеологізмів. Етимологія, тлумачення, застосування: практ. посіб. Київ, 2016. 314 с.
18. Зарицький М.С. Переклад: створення та редагування. Київ, 2004. 120 с.
19. Зорівчак Р.П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія. Львів: Вища школа, 1983. 156 с.
20. Зорівчак Р.П. Авторські фразеологічні новаторства як перекладознавча проблема (на матеріалі англійських перекладів Т. Шевченка). Мовні і концептуальні картини світу. КНУ ім.Т.Шевченка, 2001. 72 с.
21. Олійник С. В. Оцінні фразеологічні одиниці в англійській та українській мовах: лінгвокогнітивний аспект : дис. ... канд. філол. наук: 10.02.17 / С Донецьк, 2008. 243 с.
22. Квеселевич Д. И. Інтеграція словосполучення в сучасній англійській мові. Київ: Вища школа, 1983. 84 с.
23. Киричук Л. М. Прототипність як концептуальна основа адекватного перекладу (когнітивні аспекти перекладу)/ за ред. В. С. Зубовича. Луцьк, 2007. 156 с.
24. Кодухов В.І. Загальне мовознавство: посібник. Київ, 1999. 65 с.
25. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). Вінниця, 2003. 448 с.
26. Корунець І. В. Біля витоків українського перекладознавства. Київ: Всесвіт. 2008. 194 с.
27. Коптілов В. Теорія і практика перекладу. Київ, 2003. 185 с.
28. Кочерган М. П. Загальне мовознавство. Київ: Вища школа, 2010. 148 с.

29. Кочерган М. П. Основи мовознавства. Київ: ВЦ «Академія», 2006. 424 с.
30. Лапочка В.О. Курс теорії і практики перекладу: навч. посібник. Полтава, 2010. 62 с.
31. Мамрак А. В. Вступ до теорії перекладу: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 304 с.
32. Медвідь О. М. Системно-функціональні особливості квантитативних одиниць (на матеріалі сучасної англійської мови) : автореф. дис. канд. філол. наук : 10.02.04 / Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, 2001. 18 с.
33. Михайличенко О. О. Категорії теорії перекладу: трансформація, операція чи прийом? Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики : зб. наук. пр., Київ: нац. ун-т ім. Т. Шевченка. 2009. 279–287с.
34. Олійник С. В. Оцінні фразеологічні одиниці в англійській та українській мовах: лінгвокогнітивний аспект : дис. ..канд. філол. наук: 10.02.17 Донецьк. 2008. 243 с.
35. Онищенко І. А. Суть і види перекладу з англійської мови на українську: зб. тез доп. Луцьк, 1996. 217 с.
36. Петрова Н. Д. Англійські фразеологічні одиниці з нумеральним компонентом. Іноземна філологія. Київ, 2017. 57 с.
37. Прядко І. А. Шляхи творення семантики фразеологічних одиниць з нумеративним компонентом в українській мові: учені записки. Київ, 2007. 111 с.
38. Петрова Н.Д. Англійські фразеологічні одиниці з національно-культурологічним компонентом. Київ, 1997. 50 с.
39. Самочорнова О. А. Логіко-граматична категорія кількості та лексичні засоби її вираження в сучасній англійській мові. Вінниця, 2007. 13 с.
40. Сидорук Г. І. Основи перекладознавства: метод. Розробка. Київ: Кондор, 2010. 284 с.

41. Ужченко В. Д. Українська фразеологія. Харків: Основа. 1990. 166 с.
42. Чередниченко О.І. Теорія і практика перекладу. Київ: Либідь. 2005. 370 с.
43. Швачко С. О. Квантитативні одиниці англійської мови: перекладацькі аспекти: навчальний посібник. Вінниця: Нова книга, 2008. 128 с.
44. Швачко О.С. Лінгвістичний статус числівника сучасної англійської мови. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського державного лінгвістичного університету. Серія. Філологія. Педагогіка. Психологія.* 2002. Вип. 6. С. 349-356.
45. Швачко С.О. Семантичне навантаження денумеративних одиниць. Мовні концептуальні картини світу: зб. наук. праць. Київ, 2002. 522-527 с.
46. Швачко С. О., Кобякова І.К. Вступ до мовознавства: конспект лекцій. Суми, 2002. 105 с.
47. Шляхова В.В. Навчання перекладу фразеологізмів. Актуальні проблеми металінгвістики. Черкаси, 2001. 197 с.
48. Briggs K. M. Dictionary of British Folk-Tales in the English Language. Incorporating the F. J. Norton Collection. Part A. Folk Narratives. London: 2005. 515 p.
49. Colson J. P. Cross-linguistic phraseological studies. Phraseology: an interdisciplinary perspective. Amsterdam: John Benjamins Publishing Co. 2008. 207 p.
50. Cowie A. Introduction In Phraseology: Theory, Analysis, and Applications. USA: Oxford University Press. 1998. 22 p.
51. Evans V. Cognitive Linguistics. An Introduction. Edinburgh: Edinburgh University Press. 2006. 830 p.
52. Gile D. Basic concepts and models for interpreter and translator training. Amsterdam: John Benjamins Publishing Co. 2009. 287 p.

53. Newmark P. A. Textbook on Translation. London; New York: Prentice Hall, 1988. 311 pp.
54. Zyкова I.V. Phraseological Meaning as a Mechanism of Cultural Memory. Poland: Publishing House of Bialystok University, 2013. 441 p.
55. “Go Ahead, Make Up New Words!” by Erin McKean: веб-сайт. URL: https://www.ted.com/talks/erin_mckean_go_ahead_make_up_new_words (дата звернення: 08.08.2022).
56. “How language shapes the way we think” by Lera Boroditsky: веб-сайт. URL: https://www.ted.com/talks/lera_boroditsky_how_language_shapes_the_way_we_think (дата звернення 23.10.2022).
57. “Let’s Teach for Mastery — Not Test Scores” by Sal Khan: веб-сайт. URL: https://www.youtube.com/watch?v=bCvYyYrJ_C8 (дата звернення 14.09.2022).
58. “Metaphorically Speaking” by James Geary: веб-сайт. URL: https://www.ted.com/talks/james_geary_metaphorically_speaking (дата звернення 12.03.2022).
59. “Rapid Language Hacking” by Benny Lewis: веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=HZqUeWshwMs> (дата звернення 27.07.2022).
60. “The art of the metaphor” by Jane Hirshfield: веб-сайт. URL: https://www.ted.com/talks/jane_hirshfield_the_art_of_the_metaphor (дата звернення 26.09.2022).